

7. Strategiya nacional`no-patrioty`chnogo vy`hovannya ditej ta molodi na 2016 – 2020 [Elektronny`j resurs] // rezhy`m dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580/2015>
8. Sy`doruk I. I, Korpach N. I. Yevropejs`ka volonters`ka sluzhba yak chy`nny`k rozvy`tku social`noyi akty`vnosti molodi // Pedagogika [Tekst] : zb. nauk. pr. : [materialy` VIII Mizhnarodnoyi naukovy`praky`chnoyi konferenciyi naukovciv, aspirantiv ta studentiv «Aktual`ni problemy` pedagogiky` i social`noyi roboty` (15 travnya 2017 r.)] / za red. P. M. Gusaka, A. V. Lyakishevoyi ta N. I. Korpach. – Lucz`k : Vezha-Druk. – 2017. – S.263–266.

Корпач Надежда, Филонова Наталия. ПРОБЛЕМЫ МОЛОДЕЖИ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ. В статье указано, что быстрые, непредсказуемые преобразования, интеграционные, глобализационные, сложные социально-экономические и политические процессы в современном украинском обществе обусловили обострение ряда молодежных проблем. В частности: молодежная безработица; проблемы в общении с родителями, друзьями и ближайшим окружением; интернет-зависимость; употребление алкоголя; нивелирование моральными ценностями.

Молодые люди (50%) понимают, что положительные изменения в стране состоятся при условии их активной жизненной позиции, констатируя при этом что не являются достаточно активными. В решении разнообразных проблем рассчитывают на себя и собственные силы, хотя не очень уверены в них.

Современная молодежная политика в Украине имеет основательную нормативно-правовую базу, которая является системной и многоотраслевой. Для совершенствования реализации молодежной политики Министерством молодежи и спорта Украины, с участием общественного сектора, разработана «Дорожная карта реформирования молодежной сферы». Задача реформирования заключается в развитии национальных и местных инициатив молодежи; создание новых инструментов образования; внедрение европейских норм и стандартов в молодежной политике; повышение мобильности молодежи (50% молодежи должны посетить другие регионы страны и страны ЕС).

В статье сделаны выводы, что перед современной молодежью открываются возможности самостоятельной интерпретации социальной действительности и выбора способа действий, образа жизни, которые, по ее мнению, являются наиболее адекватными общественным изменениям. Государство в свою очередь пытается объективно оценить проблемы молодежи, и проводить государственную молодежную политику адекватную современному периоду развития государства.

Ключевые слова: молодежь, социальные проблемы, государственная молодежная политика.

Korpach Nadiia, Filonova Nataliia. YOUTH PROBLEMS AND SOLUTIONS IN MODERN UKRAINE. Unpredictable transformation, integration, globalization, complex socio-economic and political processes in the Ukrainian society led to the aggravation of a number of youth issues. Such es youth unemployment; problems in communicating with parents, friends and immediate environment; Internet addiction; alcohol; leveling moral values.

Young people (50%) understand that positive changes take place in the country subject to active life position, although ascertain that are not very active. Young people in addressing various problems themselves and rely on their own strength, though not very confident in them.

Modern youth policy in Ukraine has a sound legal framework that is systematic and diversified. of the Ministry of Youth and Sports of Ukraine, with the public sector, developed the "Roadmap reform the youth field" to improve the youth policy. The task of reform is to develop national and local initiatives of young people; creating new tools of education; the introduction of European standards in youth policy; increase the mobility of young people (50% of young people have to visit other regions and countries of the EU).

The article concluded that modern youth to open up the possibility of self-interpretation of social reality and choice of action, lifestyle, which it believes is most appropriate for social change. The state, in turn, tries to objectively evaluate the youth, and pursue state youth policy adequate to the modern period of development.

Key words: youth, social problems, state youth policy.

Стаття надійшла до редколегії 10.06.2017 р.

УДК 37.03:376.1

Ірина Кузава, Галина Кайдалова

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТОЛЕРАНТНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається проблема розвитку толерантної особистості у сучасному суспільстві, визначається її цінність під час запровадження інклюзивної освіти. Наведено різні підходи до розуміння поняття толерантності: філософський, психологічний, медико-біологічний, політологічний, соціологічний та

педагогічний. Окрема увага звертається на особистості, котрі демонструють удавану або уявну толерантність, що досить часто зустрічається у сучасному суспільстві. Відмічено, що у сучасних умовах саме інклюзивна освіта є одним із ефективних засобів попередження нетерпимості та допомагає коригувати психофізичний розвиток. Зазначено, що для зміни суспільного ставлення до осіб із психофізичними порушеннями потрібно формувати правильну суспільну позицію вже у ранньому віці через відкритість діалогу щодо поширення цінностей толерантності та проявів байдужості у суспільстві. Узагальнено, що виховання толерантності у школярів є важливим завданням загальноосвітнього навчального закладу, основна мета якого – сформувати моральне обличчя кожного учня. Наголошується на цінності проведення загальношкільних свят в честь толерантності із залученням родини.

Ключові слова: толерантність, інклюзивна освіта, особистість, сучасне суспільство, виховання толерантності.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема виховання особистості як була, так і залишається об'єктом дослідження багатьох науковців, фахівців, педагогів, учителів. Незважаючи на стрімкий еволюційний розвиток, науково-технічний прогрес, розвиток освітньої реформи, застосування новітніх технологій, методів, засобів, форм навчально-виховної діяльності, перед сучасним загальноосвітнім закладом все ще залишається одне із найголовніших завдань – виховати всебічно розвинену індивідуальність.

Виховання інтерпретується як багатоаспектний, цілеспрямований, неперервний процес, адже кожна людина, незалежно від статусу та соціального стану, виховується все життя. Важко виділити з-поміж інших, за вагомістю чи навпаки, той чи інший напрям виховання, усі вони у комплексі повинні мати місце у життєдіяльності особистості. Проте, у період становлення сучасного суспільства, моральне виховання індивіда, а саме формування культури поведінки та культури спілкування, вміння подати себе як інтелігентно-освічену та культурно-розвинену людину, є дещо занедбаним.

З-поміж усіх людських чеснот, що формуються шляхом морального виховання, варто виділити толерантність, як одну із найважливіших якостей сучасної вихованої особистості. У період осучаснення освітніх галузей, у час розвитку корекційної науки, впровадження інклюзивної освіти, поняття толерантності розглядається не лише як спосіб прояву рис людського характеру, але як інструмент порозуміння та налагодження стосунків між різними верстами населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатоаспектність поняття толерантності, діапазон її інтерпретації постійно розширюється. Саме це стало приводом для дослідження філософами (М. Бердяєв, А. Камю, К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, П. Кінг, М. Уолцер), політологами (С. Вдович, І. Іванюк, Г. Солдатова), соціологами (Г. Бутигін, Е. Дюркгейм, С. Оксамитна, В. Портянкін, Дж. Тернер, О. Швачко, О.Єременко), психологами (О. Асмолов, О. Бодалев, Л. Виготський, М. Джерелівська, О. Леонтєв, В. Ложкін, Г. Почепцов, В. Юрчук), педагогами (Ш. Амонашвілі, А. Богуш, О. Бодальова, С. Братченка, А. Макаренка, В. Маралов, В. Сітаров) [1; 2; 6; 7].

У науково-педагогічній літературі вітчизняних та зарубіжних науковців досліджувалась проблема виховання толерантності теоретичного характеру (Л. Бернадська, Т. Білоус, С. Герасимов, І. Сковородкіна, О. Скрябіна, П. Степанова, Г. Шеламова та ін.), психологічний аспект виховання толерантності (Б. Ананьєв, І. Бех, Д. Колесов, А. Маслоу, О. Петровський, К. Роджерс), загальні питання педагогіки толерантності (М. Рожков, А. Сиротенко, Г. Солдатова, О. Шарова та інші).

Питанню виховання дітей із порушеннями психофізичного розвитку приділяли увагу фахівці в галузі соціальної, корекційної, спеціальної педагогіки та дефектології (Л. Аксьонова, В. Бондар, Є. Бондаренко, М. Веденіна, М. Власова, О. Глоба, В. Григоренко, П. Горностай, Г. Іващенко, Б. Пузанов, В. Синьов, О. Установ, С. Федоренко, А. Шевцов, М. Шеремет та ін.).

Серед провідних українських педагогів, які працюють у напрямку дослідження сутності й специфіки інклюзивної освіти та методологічних основ її впровадження в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів України, слід виділити В. Бондаря, Л.

Будяк, Л. Вавіну, І. Дмитрієву, В. Засенка, І. Кузаву, В. Липу, Ю. Найду, С. Миронову, Т. Сак, В. Синьова, О. Таранченко, В. Тарасун, М. Шеремет та інших. Методику впровадження інклюзивного навчання вивчають С. Литовченко, Г. Мерсіянова, Т. Скрипник, І. Сухіна, Ю. Рібцун, О. Таранченко, О. Чеботарьова та інші науковці і педагоги-практики.

Мета статті – проаналізувати та визначити роль толерантності у сучасній науці, встановити важливість її формування у підростаючого покоління в умовах інклюзії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема забезпечення дітей з особливими потребами якісними освітніми послугами стає особливо актуальною. Пошук і розробка нових підходів, методів, моделей роблять можливими навчання в межах загальноосвітнього, а не спеціального навчально-виховного закладу. Цьому сприяє інклюзивна освіта, сутність якої полягає у створенні умов для особистісного розвитку дітей із порушеннями та формування для них корекційно-розвивального середовища.

Вагомість виховання толерантності в умовах інклюзивної освіти визначається тим, що є можливість змінити сучасний менталітет з приводу загального враження про людей та дітей з інвалідністю та порушеннями психофізичного розвитку, допомогти останнім налагодити хоча б найпримітивніші стосунки із суспільством та оточуючим світом, тим самим підготувати ґрунт для подальшої взаємодії та співпраці.

Навчаючись разом, діти вчаться жити разом, зникають межі між дітьми із психофізичними порушеннями та їх здоровими однолітками. Адже досить часто медичні проблеми є перешкодою у засвоєнні соціального досвіду. Руйнування ж цих бар'єрів при отриманні спільної освіти призводить до об'єднання суспільного простору неповносправних і здорових людей, змінюється ставлення до інвалідності, яка вже вважається не її вадою, а особливістю [3, с. 24].

Перш ніж оцінювати якість та цінність застосування толерантності у середовищі інклюзивної освіти, варто розібратися із значенням самого терміну. Перш за все, варто відмітити багатозначність даного поняття. Загалом, немає єдиного визначеного значення, котре б повністю передавало його зміст. Хоча, разом з тим, потрібно підкреслити й гнучкість даного терміну, адже його застосування у різних сферах наукової діяльності говорить про затребуваність та неабияку значимість.

Безперечно, у питанні дослідження сутності толерантності, перш за все, варто звернутися до першого міжнародно-правового документу, підписаного ЮНЕСКО 16 листопада 1995 р. – Декларації принципів толерантності, згідно якого одним із значень даного терміну є його наступна характеристика: повага, прийняття та правильне розуміння розмаїття культур світу, форм самовираження та способи виявлення людської індивідуальності [3, с. 23; 5].

У теорії сучасного наукового знання виокремилися різні підходи до розуміння феномену «толерантність». Приміром, філософські джерела розглядають толерантність як:

- форму поваги до іншої людини;
- складну рису особистості, що характеризує менталітет людини;
- соціальне явище;
- готовність стало і з гідністю сприймати особистість або річ [2, с. 6; 6, с. 8].

Як показує аналіз філософського енциклопедичного словника, толерантність – це доброзичливе або принаймні стримане ставлення до індивідуальних та групових відмінностей (релігійних, етнічних, культурних, цивілізованих). Світоглядною основою толерантності є поцінювання різноманітності – природної, індивідуальної, суспільної, культурної [7, с. 642].

В аспекті психологічного підходу [6, с. 8], толерантність розглядають як виникнення в індивіда зниження сенситивності до фактів взаємодії, пов'язане з особливостями темпераменту особистості, її механізмом захисту від фрустрації, а також рисами комплексу її імперативних настанов у спілкуванні, що означає дозволяти, допускати, проявляти великодушність стосовно іншого.

Значення толерантності крізь призму медико-біологічного контексту розглядається з двох сторін:

- адаптація організму до несприятливих впливів середовища;
- витривалість організму до болю, тобто здібність переносити біль, ліки та інші несприятливі фактори [6, с. 7-8].

У політичному контексті толерантність пояснюється як повага до свободи іншого, його напряму думок, поведінки, політичних та релігійних поглядів, тобто не просто як покірне терпіння, але і як активна моральна позиція і психологічна готовність до терпимості заради позитивної взаємодії з людьми іншого культурного, національного, релігійного і соціального середовища [6, с. 7-8].

Сучасна соціологічна наука розглядає толерантність як природу морального ідеалу, що формується в результаті історичного добору правил співіснування, форм поведінки й переходить на рівень світоглядних позицій у пізнанні суб'єктів взаємодії. Іншими словами трактується як вибачення, милостивість, делікатність, співчуття, прихильність до іншого тощо [2, с. 6-7; 6, с. 8].

В контексті педагогіки толерантність трактується як готовність прийняти інших такими, якими вони є, взаємодіяти з ними на засадах згоди через розвиток їхньої особистості, відкритої до сприйняття інших культур, здатної поважати багатогранність людської думки, запобігати конфліктам або розв'язувати їх ненасильницькими засобами [6, с. 8].

Таким чином, як ми бачимо із попередньо викладеного матеріалу, толерантність є міждисциплінарною категорією, що цікавить і виступає колом інтересів фахівців абсолютно різних галузей наукової сфери, а тому обсяг її інтерпретації постійно розширюється. Хоча, варто підкреслити той факт, що не дивлячись на таку різноманітність значень, мета та результат один – вплинути та змінити особистість у кращу сторону.

Абсолютно у кожної людини ще змалечку сформовані окремі основи толерантної поведінки, її засади та норми. Кожна дитина, переступаючи поріг загальноосвітнього закладу уже володіє, закладеними ще батьками, правилами толерантності. В подальшому, виховна робота за вчителями та педагогами. Чи зможуть вони розширити кругозір вихованців, збагатити їх набуті моральні знання та навички, видозмінити та скоригувати в разі потреби хибну поведінку, чи залишити все без змін і продемонструвати байдужість.

Досить часто можна стикнутися із тим, що більшість людей, справляючи враження інтелігентної особистості, у теорії прекрасно володіють нормами толерантності, проте на практиці проявляють себе в абсолютно іншому руслі. Мова йде про «уявну толерантність» або «удавану толерантність». Особистість у вигляді чи то вже дорослої людини, чи ще молодшого школяра, в залежності від середовища перебування, демонструє різний рівень вихованості.

Як показує практика, перебуваючи у навчальних закладах, публічних місцях людина веде себе стримано, ввічливо, дисципліновано, іншими словами, прояв толерантності на високому рівні. Коли ж та сама людина потрапляє у так зване «домашнє середовище», представниками якого є сім'я, родичі, друзі та знайомі, рівень толерантності змінюється на протилежний. Цьому є логічне пояснення: по-перше, досить часто вихована людина, потрапляючи у середовище собі протилежних, на жаль, не бажає виділятися, бути «білою вороною» і центром глузувань та насмішок. Простіше, на їх думку, бути таким як усі. По-друге, велику роль відіграє характер особистості, її загальний розвиток та кругозір, прагнення, бажання тощо. Тобто, коли людина не бажає змінюватись сама і змінювати собі подібних навколо, вона нічого не робитиме, навіть якщо матиме для цього усі можливості.

Останніми роками формування толерантності та толерантних стосунків у суспільстві стало важливою складовою впровадження інклюзивної освіти. Навчання дітей з різноманітними порушеннями в розвитку та їх здорових однолітків дає змогу, в першу чергу, пристосуватися до життя в однакових умовах, що, в зв'язку із тенденцією до збільшення кількості дітей із особливостями, є просто необхідним.

Виходячи із вище окреслених позицій, з точки зору інклюзивної освіти, варто зауважити, що спільне навчання дітей із різним рівнем психофізичного розвитку неможливе без толерантного ставлення до особливостей інших осіб, без природного їх прийняття та готовності вибудовувати один з одним дружні партнерські стосунки, зокрема, здатності

зрозуміти і прийняти їх такими, якими вони є, вбачаючи у них носіїв інших цінностей, логіки мислення, інших форм поведінки. У зв'язку з цим, у сучасних умовах саме інклюзивна освіта є одним із ефективних засобів попередження нетерпимості та допомагає коригувати психофізичний розвиток [3, с. 22].

Формування толерантності у суспільстві є важливою складовою інклюзивної освіти, яка виступає одним з цільових орієнтирів і вимагає відповідей на наступні запитання: як зробити якісною освіту і соціальну взаємодію дітей з урахуванням їх індивідуальних відмінностей? як поєднати в педагогічній діяльності вимоги програми і особливості різних дітей, які її освоюють? як обліковувати ці особливості при побудові індивідуального плану розвитку дитини, при плануванні роботи в групі? [4, с. 105].

Виховання у душі терпимості починається із забезпечення прав і свобод людей та заохочення їх прагнення до захисту прав інших [4, с. 106-107; 5]. Швидше за все ідеї толерантності засвоюються вихованцями з раннього дошкільного віку, коли вони ще не задумуються про відмінності і їхні батьки не встигли насадити в їх голови певні стереотипи. Адже, упускаючи цей вік, ізолювавши вихованців у спеціальних закладах, втрачаються можливості їх інтеграції у суспільство здорових однолітків, які звикають бачити навколо різних людей, сприяючи тим самим формуванню толерантної поведінки. Саме тому важливо утверджувати спільне навчання ще з дитячого садка. Як свідчить світова практика, діти з раннього віку навчені доброзичливій взаємодії та співпраці зі своїми однолітками, які потребують корекції психофізичного розвитку, не страждають «психологією расизму» у підлітковому та юнацькому віці, сприймаючи один одного як партнерів, що сприяє гуманізації взаємовідносин між ними та розвитку їх як особистості (Д. В. Зайцев та ін.) [3, с. 22-23].

Однак, проблема полягає не в тому, що діти із особливостями психофізичного розвитку завжди будуть об'єктом для насмішок, а в тому, чи зможе навчально-виховний заклад створити такий клімат, у якому всі діти почуватимуться впевнено та безпечно. Вважаємо, що варто розповідати про людей із психофізичними порушеннями, культивуючи співчуття, залучати до волонтерської роботи з ними тощо. Як свідчить досвід, за такого підходу у дітей із нормальним розвитком виникає емпатія до своїх «особливих» однолітків, вони стають відкритими у спілкуванні та терплячими, що є дуже актуальним для нашого суспільства з досить низьким рівнем толерантності. Вважаємо, що для зміни суспільного ставлення до осіб із психофізичними порушеннями потрібно формувати правильну суспільну позицію вже у ранньому віці (засоби масової інформації, точна розробка індивідуальних реабілітаційних програм тощо) через відкритість діалогу щодо поширення цінностей толерантності та проявів байдужості у суспільстві. Тобто, соціальна адаптація таких людей має починатись не стільки з них, скільки з решти суспільства [3, с. 23].

Виходячи із вищевикладеного матеріалу, задля зміни суспільства у кращу сторону, формування такої собі когорти культурно вихованих, а головне толерантних громадян, потрібно починати працювати та здійснювати виховний вплив на підростаюче покоління.

Аналіз планів виховної роботи загальноосвітніх навчальних закладів свідчить про те, що моральному вихованню школярів відводиться найбільша увага. Виховання толерантності планово розпочинається із першого класу, виховні години характеризуються різноманітністю форм та видів роботи, основна мета яких – сформувати моральне обличчя кожного учня. Варто відмітити, що кожного року на протязі одного дня чи навіть тижня навчальні заклади святкують Міжнародний день толерантності, залучаючи до дійства як школярів-початківців, так і старшокласників. Цінність подібних шкільних свят відзначається ще й залученням родин та родичів школярів, що дає змогу батькам пізнати і відчувати себе толерантними особистостями і в такому ж напрямку виховувати власних дітей.

Висновок з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

В умовах сучасного суспільства толерантність розглядають як особливий інструмент створення миру та гармонії у світі, як запоруку співіснування між людьми. Проаналізований нами термін дає змогу стверджувати про його багатозначність та безпосередню цінність не лише у різноманітних дослідженнях науковців, але й у житті кожної людини. Важливим аргументом є

те, що дослідження толерантно-інклюзивних зв'язків є досить цікавою сферою вивчення нового, удосконалення уже набутих напрацювань в даній галузі.

У час розвитку інклюзивної освіти досить важливо підготувати підростаюче покоління до співпраці із дітьми з особливими потребами. Оскільки виховання толерантності лише позитивним чином відіб'ється на розвитку і подальшому її впровадженні, це ще й по-новому дасть можливість контактувати із людьми та дітьми зазначеної категорії. Аби світ прагнув не лише до мирного врегулювання будь-яких конфліктів, але й з легкістю і найкращим чином забезпечив повноцінні умови проживання інвалідам, людям з обмеженими можливостями або тим, що мають природжені або набуті проблеми зі здоров'ям, виховувати толерантність потрібно у кожного свідомого громадянина. Це допоможе пришвидшити процес адаптації та соціалізації осіб з особливими потребами.

Джерела та література

1. Андреева М. О. Формування толерантності учнів початкової школи у інклюзивному навчальному закладі / М. О. Андреева // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія. – 2013. – Вип. 39(2). – С. 36-41.
2. Бернадська Л. В. Виховання толерантності в учнів 5-7 класів шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / Л. В. Бернадська ; Ін-т пробл. виховання АПН України. – К., 2009. – 20 с.
3. Кузава І. Б. Інклюзивна освіта дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку: теорія та методика. Монографія. / І. Б. Кузава – Луцьк, ПП Іванюк В. П., 2013. – 292 с.
4. Кузава І.Б. Толерантність як ефективна умова інклюзивної освіти осіб із інвалідністю / І. Б. Кузава // Соціально-психологічні проблеми тифлопедагогіки. Збірник наукових праць. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Випуск 5 (13). – с. 102-107.
5. Політологічний словник. Декларація принципів толерантності [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://subject.com.ua/political/dict/389.html>.
6. Тодорцева Ю. В. Формування толерантності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ю.В. Тодорцева ; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – О., 2004. – 20 с.
7. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; редкол.: В.І. Шинкарук (голова). – К. : Абрис, 2002. – 742 с.

References

1. Andrejeva M. O. Formuvannja tolerantnosti uchniv pochatkovoї shkoly u inkljuzyvnomu navchal'nomu zakladi / M. O. Andrejeva // Problemy suchasnoi' pedagogichnoi' osvity. Pedagogika i psihologija. – 2013. – Vyp. 39(2). – S. 36-41.
2. Bernads'ka L. V. Vyhovannja tolerantnosti v uchniv 5-7 klasiv shkil-internativ u pozaurochnij dijalnosti: avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.07 / L. V. Bernads'ka ; In-t probl. vyhovannja APN Ukraїny. – K., 2009. – 20 s.
3. Kuzava I. B. Inkljuzyvna osvita doskil'nykiv, jaki potrebujut' korekcii' psyhofizychnogo rozvytku: teorija ta metodyka. Monografija. / I. B. Kuzava – Luc'k, PP Ivanjuk V. P., 2013. – 292 s.
4. Kuzava I.B. Tolerantnist' jak efektyvna umova inkljuzyvnoi' osvity osib iz invalidnistju / I. B. Kuzava // Social'no-psychologichni problemy tyflopädagogiky. Zbirnyk naukovyh prac'. – K.: NPU imeni M. P. Dragomanova, 2011. – Vypusk 5 (13). – s. 102-107.
5. Politologichnyj slovnyk. Deklaracija pryncypiv tolerantnosti [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu do resursu: <http://subject.com.ua/political/dict/389.html>.
6. Todorceva Ju. V. Formuvannja tolerantnosti majbutnih uchyteliv u procesi profesijnoi' pidgotovky: avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.04 / Ju.V. Todorceva ; Pivdennoukr. derzh. ped. un-t im. K. D. Ushyns'kogo. – O., 2004. – 20 s.
7. Filofs'kyj encyklopedychnyj slovnyk / NAN Ukraїny, In-t filosofii' im. G. S. Skovorody ; redkol.: V.I. Shynkaruk (golova). – K. : Abris, 2002. – 742 s.

Кузава Ирина, Кайдалова Галина. ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ТОЛЕРАНТНОЙ ЛИЧНОСТИ В ПЕРИОД СТАНОВЛЕНИЯ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ. В статье рассматривается проблема развития толерантной личности в современном обществе, определяется ее ценность во время внедрения инклюзивного образования. Приведены различные подходы к пониманию понятия толерантности: философский, психологический, медико-биологический, политологический и педагогический. Особое внимание обращается на личности, которые демонстрируют кажущуюся или воображаемую терпимость, что довольно часто встречается в современном обществе. Отмечено, что в современных условиях именно инклюзивное образование является одним из эффективных средств предупреждения нетерпимости и помогает корректировать психофизическое развитие. Указано, что для изменения общественного отношения к лицам с психофизическими нарушениями нужно формировать правильную

общественную позицию уже в раннем возрасте через открытость диалога по распространению ценностей толерантности и проявлений равнодушия в обществе. Обобщено, что воспитание толерантности у школьников является важной задачей общеобразовательного учебного заведения, основная цель которого – сформировать моральный облик каждого ученика. Отмечаются ценности проведение общешкольных праздников в честь толерантности с привлечением семьи.

Ключевые слова: толерантность, инклюзивное образование, личность, современное общество, воспитание толерантности.

Kuzava Irina, Kaidalova Halyna. FEATURES OF DEVELOPMENT THE TOLERANT PERSONALITY DURING THE IMPLEMENTATION OF INCLUSIVE EDUCATION. *The article examines the problem of development the tolerant personality in modern society, determined its value during the implementation of inclusive education. There were characterized different approaches to understanding the concept of tolerance: philosophical, psychological, medical and biological, political, sociological and pedagogical. Special attention is paid to the moment that those personalities who demonstrate apparent or seeming tolerance is quite common in today's society. It is noted that inclusive education is one of the most effective means of preventing the intolerance which helps correct psychophysical development in the present conditions. All people should form the correct social position at an early age through open dialogue on spreading the values of tolerance and avert indifference manifestations in society. It can change social attitudes towards people with mental and physical disorders. Generally, upbringing of tolerance in schoolchildren is one of the most important tasks of an educational institution, whose main purpose – to form the moral character of each pupil. Emphasized that it is very interesting and important to hold school holidays like “International Day for Tolerance” involving family.*

Keywords: tolerance, inclusive education, individuality, modern society, upbringing of tolerance.

Стаття надійшла до редколегії 06.06.2017 р.

УДК 376.1/ 159.97

Ірина Кузава

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

Людмила Нечипорук

Нововолинська спеціальна загальноосвітня школа № 9 (Нововолинськ)

СПЕКТР АУТИЗМУ: ОСОБЛИВОСТІ І ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ УЧНЯМ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ

У статті автори аналізують закономірності мовлення учнів з порушеннями аутичного спектру, їх основні поведінкові ознаки при комунікації і взаємодії в соціумі, пізнавальні психічні процеси, особливості оволодіння навичками читання і письма. Визначають напрямки логопедичної корекційно-розвиткової роботи, пропонують ефективні форми і методи при психолого-педагогічному супроводі, найбільш адекватні засоби альтернативної комунікації, вправи за методикою Кетрін Моріс та програми TEACCH, тренінги невербального спілкування, арт-терапевтичні засоби, щоб за можливості допомогти їм здобути освіту та успішно соціалізуватися в сучасному суспільстві. Рекомендовано навчання грамоти школярів здійснювати за звуковим аналітико-синтетичним методом або за методикою «глобального читання», при писанні рядкових букв та їх елементів здійснювати фізичну підтримку руки. Обґрунтовано результативність застосування психолого-педагогічної допомоги на ранніх етапах корекційно-розвиткової діяльності, вказує на необхідність вчасного консультування батьків щодо їх дітей з особливими освітніми потребами. Звертається увага на тенденцію сучасності до збільшення кількості учнів з порушеннями аутичного спектру, висвітлює проблематику розробки методологічних, методичних та організаційних питань впровадження оптимального освітнього процесу для даної категорії.

Ключові слова: учні з порушеннями аутичного спектру, програми розвитку, комунікація, взаємодія в соціумі, зоровий контакт, увага, сприймання, пам'ять, мисленнєві процеси, корекційно-розвиткова робота.

Постановка проблеми. 67 мільйонів людей в усьому світі мають порушення аутичного спектру. Це велика економічна і соціальна проблема. В європейських країнах, за умови фахової організації навчально-виховного процесу, діти з РСА досягають значних успіхів у навчанні та соціальному житті. Як стверджує в інтерв'ю доктор Вірджинія Бассі, в Америці розроблені спеціальні програми, за якими таких дітей успішно соціалізують, а шкільна система США займається навчанням дітей, тому у батьків немає необхідності в цьому [6, с.1].

Заради об'єктивності варто зазначити, що в нашій країні кількість спеціалістів, які намагаються вирішити завдання щодо ефективної діагностики та корекції особливостей